

Vrienden maken met de Mammon?!

Liturgiesuggesties:

Joh. De Heer: 7: 1 en 2, Opwekking 207, Opwekking 392

Psalm 66: 5 en 7

Psalm 119: 14

Schriftlezing: Lucas 16: 1-15

Psalm 62: 6 en 7

Na verkondiging: Schriftberijming 28: 2, 3, 4 en 5

Psalm 68: 10 OB

***

Gemeente van onze Here Jezus Christus,
broeders en zusters, jongens en meisjes, beste luisteraars,

Hoe maak je vrienden?

Als je rijk bent hoef je daar zelf helemaal niets voor te doen.

Er zijn altijd wel zwermen mensen die gefascineerd worden door rijkdom en de macht en de invloed die daaraan verbonden zijn.

Ze worden door geld en rijkdom aangetrokken als vliegen door een strooppot en als muggen door een lamp.

Ze komen er uit zichzelf op af.

Ze bieden hun diensten aan.

Ze stellen zich vrijwillig ter beschikking.

En ze draaien als evenzovele manen en satelieten om de zon heen ... om maar mee te kunnen delen in zijn glans.

Hoe maak je vrienden?

Toen Ronald Reagan president werd van Amerika gaf hij een groots galabal.

Omgerekend naar onze munteenheid kostte de toegangsprijs maar liefst f 300,-- per persoon.

De mensen verdrongen zich om erbij te mogen zijn.

Velen van hen moesten worden teleurgesteld omdat er geen plaats meer voor hen was.

Zó groot was de toeloop van degenen die in het schijnsel van de nieuwe Amerikaanse zon wilden komen.

Hoe maak je vrienden?

Je kunt vrienden maken door het geven van geld, gunsten en relatiegeschenken.

Ogenscheinlijk worden die schenkingen gedaan uit vriendschap en vrijgevigheid.

Maar dikwijls zit er een goed verborgen bijbedoeling achter.

Want wie het ver geschopt heeft in onze wereld, heeft dat in de regel bereikt door kleine visjes uit te gooien.

Kleine visjes om daarmee later een grotere te vangen.

Da's ook de achtergrond van allerlei omkoopschandalen.

Smeergelden, bonussen, vakantieisjes, enz.

Wie zulke steekpenningen aanneemt komt vroeg of laat tot de ontdekking dat hij erdoor werd ingesponnen.
Een hogere prijs moet er dikwijls voor worden terugbetaald.
De ene dienst is de andere waard, niet waar?
Dat kan je soms in heel pijnlijke en onprettige situaties brengen.

*

Zo ook in de gelijkenis die Jezus ons vanmorgen/vanmiddag vertelt.
De gelijkenis van de rentmeester.
We noemen hem meneer Econoom.
Meneer Econoom is in dienst van zijn grote baas.
Zijn landgoed heeft hij aan de zorgen van zijn rentmeester toevertrouwd.
Meneer Econoom mocht de verkoop van de opbrengsten van het land regelen.
Noodzakelijke vernieuwingen mocht hij laten aanbrengen.
Hij mocht personeel in dienst nemen en hen even zo goed weer ontslaan.
Het kon er de schijn van hebben, dat hij de eigenaar was.
Maar meneer Econoom blijft bij alles verantwoording schuldig aan zijn grote baas.
Aan de verwachtingen die zijn heer in financieel opzicht van zijn landerijen koesterde moest meneer Econoom voldoen.

Even een zijpaadje ... zo'n rentmeester was in die dagen niet populair.
En dat is ook wel begrijpelijk.
Hij moest niet alleen aan de verwachtingen van zijn heer voldoen.
Maar hij stak van de opbrengsten van het land van zijn heer ook het nodige in zijn eigen zak.

In de gelijkenis van Jezus gaat het over een "onrechtvaardige rentmeester."
Zo'n rentmeester was in die tijd meer regel dan uitzondering.
Het woord "rentmeester" en de typering "onrechtvaardig" werden zo goed als altijd in één adem gebruikt.

Deze meneer Econoom heeft het wel heel bont gemaakt.
Hij heeft zoveel van het bezit van zijn heer in zijn eigen zak gestoken, dat er voor zijn heer weinig meer is overgebleven.
Hij heeft het bezit van zijn heer verkwist.
Z'n boekhouding is een puinhoop.
Er is een aanzienlijk tekort.
Z'n baas schijnt getipt te zijn.
En straks, straks staat hij op straat.
Zonder baan, zonder inkomen, zonder bewijs van goed gedrag.
Het zit er immers dik in dat hij nooit meer als rentmeester ergens aan de slag zal kunnen komen.
En wat moet hij dan?
Meneer Econoom vertikt het om straks zijn hand te moeten ophouden.
En werk op het land - ach kom nou - daar is hij te fijntjes voor gebouwd.
Wat moet hij doen om tussen de rotsen en de draaikolken door te laveren?

Opeens gaat er een lampje branden.

'Als ik nu eens ...'

"Maakt u vrienden met behulp van de onrechtvaardige Mammon."

De slimme Econoom, broeders en zusters, jongelui, ontbiedt de schuldenaars van zijn heer.

Eén voor één roept hij ze bij zich.

Natuurlijk niet allemaal tegelijk.

Dat loopt in de gaten.

Nee, één voor één moeten ze op zijn kantoor komen.

Ze worden door hem gemanipuleerd in een persoonlijk gesprek.

Uit zijn burola komen de schuldbekentenissen op tafel.

Met inkt, die in die tijd werd gebruikt, is het een koud kunstje om de cijfers te veranderen.

Aan de eerste vroeg hij: 'Hoeveel bent u mijn heer schuldig?'

De man antwoordde: 'Honderd vaten olie.'

Hij zei tegen hem: 'Hier hebt u uw schuldbekentenis, maak er vlug vijftig van.'

Dat liet de man zich natuurlijk geen twee keer zeggen.

En zo ging het ook met een tweede.

Op de vraag naar zijn schuld antwoordde deze: 'Honderd zakken tarwe.'

Hij zei tot Hem: 'Hier hebt u uw schuldbekentenis, maak er maar vlug tachtig zakken van.'

Was dat nou pure willekeur van die rentmeester, dat hij in het ene geval de schuld halveerde door die van honderd vaten olie terug te brengen tot vijftig, terwijl hij in het tweede geval een veel kleinere schuld kwijt schold?

Door de schuld van die tweede van honderd zakken tarwe op tachtig zakken terug te brengen?

Stellig was er bij de rentmeester geen sprake van willekeur.

Hier raken we integendeel aan de kern van de gelijkenis.

De rentmeester had olie en tarwe als leningen verstrekt.

Wanneer iemand - in de tijd van Jezus - aan een ander geld of goederen leende, deed zich altijd weer het probleem van de rente voor.

U moet weten dat de wet van Mozes (Ex. 22 en Deut. 23) duidelijk verbood om rente aan te nemen, behalve van een vreemdeling.

Daar kon geen misverstand over bestaan.

De wet van Mozes kon op dit punt niet duidelijk genoeg zijn.

Maar aan de andere kant weten we uit joodse bronnen uit die tijd, dat het toch wel heel gebruikelijk was om rente aan te nemen.

Zeker als het ging om leningen die verstrekt werden om goederen te kunnen produceren.

Rente vragen mocht dus niet.

Maar het gebeurde wel, op grote schaal.

Men had er een trucje op bedacht.

In de schuldbekentenis noemde men niet afzonderlijk het bedrag van de lening plus dat van de afgesproken rente.

Nee, men noemde alleen maar het totale bedrag.

Het leek dan het bedrag van de schuld die men had, maar in werkelijkheid was het de lening plus de rente.

We weten dat bij een kwaliteitsgevoelig product als olie de rente: 100% was.

Voor de meer duurzame tarwe was dat: 25%.

Begrijpt u nu, broeders en zusters, jongelui, waarom de rentmeester de schuldbekentenissen liet terugbrengen?

Hij liet de onwettige rente vallen.

Waarschijnlijk het bedrag dat anders in zijn eigen zak was terecht gekomen.

Wat de rentmeester eigenlijk deed, was terugkeren tot wat de wet van Mozes gebod.

Hij deed het weliswaar uit heel onzuivere motieven:

Hij wilde zich immers vrienden maken voor het geval hij straks op straat zou komen te staan.

Maar hij deed het dan toch maar.

Meneer Econoom hield zich opeens aan wat God aan Mozes had geboden.

En daar valt in de gelijkenis alle nadruk op.

Daarom kan zijn heer hem ook prijzen.

Geen ontslag op staande voet.

Integendeel.

Hij krijgt van zijn baas nog een pluim op zijn hoed.

'Je hebt met overleg en wijsheid gehandeld.'

Naar het woordgebruik in de Bijbel wil dat zeggen dat iemand handelt naar wat in overeenstemming is met de wet van Mozes.

Wie "met overleg" of "met wijsheid" handelt, is iemand die met de wet van God niet sjoemelt of marchandeert, maar die wet gehoorzaamt naar wat ze zegt.

*

Vrienden maken.

Met overleg en met wijsheid.

'Dat kunnen ze in deze wereld!'

"De kinderen van deze wereld gaan onder elkaar met veel meer overleg te werk dan de kinderen van het licht."

Daar kun je als discipel van Jezus, als christen nog wat van leren.

Die meneer Econoom maakte zich vrienden met behulp van de onrechtvaardige Mammon.

Vrienden op wie hij straks terug kan vallen.

Nu is niet meer de rentmeester "onrechtvaardig".

De Mammon wordt "onrechtvaardig" genoemd.

Ongetwijfeld speelt Jezus hier met woorden.

De bedoeling is wel duidelijk.

De farizeeën in Jezus' tijd waren gewoon om te spreken over het geld als over "de onrechtvaardige Mammon."

En omdat je met de "onrechtvaardige Mammon" God niet kon dienen, staken zij het met een gerust geweten in hun eigen zak.

Even iets over de Mammon.

Geld als zodanig is niet verkeerd, is niet zondig.
Maar het is in deze wereld waarin wij leven wel een afgodische macht geworden.
Een macht waarvoor mensen in aanbidding neerknielen.
Een macht waarvan ze hun heil en hun zaligheid verwachten.
Steekpenningen, smeergeld, omkoping, witte boorden-criminaliteit.
Gokverslaving: Bingo, loterij, strepen en krassen.
Een macht, een afgod, een Mammon. Voor velen!
Niet het geld als zodanig noemt Jezus de "onrechtvaardige Mammon", maar die
afgodische geldmacht waarvan mensen steeds meer bezeten raken.

"Onrechtvaardig".

Want wat wordt er in naam van die Mammon niet onnoemelijk veel onrecht bedreven
in de wereld?

Onrecht in het groot.

Wat zijn er niet veel arme mensen in de loop van de geschiedenis uitgebuit door de
rijken.

De profeten uit het Oude Testament wisten er alles van.

En Jacobus - één van de brieveschrijvers uit het Nieuwe Testament - gaat er tegen te
keer:

"Wee, gij rijken, huilt en maakt misbaar. Het loon dat door u is ingehouden van uw
arbeiders, schreeuwt".

Dat is "onrecht" in het groot.

Diefstal in het kwadraat en tot de zoveelste macht.

Maar er is ook "onrecht" in het klein.

Kleine knoeierijtjes met het geld van je baas.

Belasting ontduiken.

Zwart geld verdienen.

Op duizend-en-één manier kun je onrecht doen op kleine schaal omwille van de
macht van het geld.

Voor velen, broeders en zusters, jongelui, is het geld een afgod geworden.

Af-god. Het brengt je van God af!

Een afgod met een naam: Mammon.

En overal waar de Mammon over mensen heerst, hen be-heerst, schiet het onrecht
als onkruid omhoog: taai, onstuitbaar en onuitroeibaar.

En als kinderen van het licht, als volgelingen van Jezus Christus, leef je daar midden
in.

Je botst er aan alle kanten tegenaan.

Alles wat je aanpakt en koopt en eet ... staat op de één of andere manier met die
Mammon en dat onrecht in verband.

De maatschappij waarin je leeft, het bedrijf waar je werkt, de vervuilde lucht die je
inademt, de auto waarin je rijdt, de televisie waar je naar kijkt, de radio waar je naar
luistert ...

Het heeft allemaal - op de één of andere manier - te maken met die onrechtvaardige
Mammon.

Dat kan niet anders.

Voorbeeldje: Het geld dat u straks in de collectezak doet - ik hoop dat het een aardige stuiver zal zijn want we collecteren vandaag voor hulpverlening in binnen- en buitenland.

Het geld dat u er straks in doet ... is niet brandschoon.

Wie zal zeggen tot hoeveel onrecht het al heeft geleid, voordat u het in uw vingers kreeg?

Wie zal zeggen wat er allemaal met dat geld in uw portomonnee is gebeurd?

Misschien heeft iemand met dat briefje van honderd wel een prostitué betaald.

Of misschien heeft iemand die rijksdaalder wel gepikt uit een gestolen portomonnee om er zijn dagelijkse portie heroïne mee te kunnen betalen.

En dat kwartje heeft misschien wel gediend voor een crimineel telefoongesprek.

Wie zal zeggen wat er allemaal met het geld al allemaal is gebeurd voordat wij het in handen hebben gekregen?

*

"Maak je vrienden met behulp van de onrechtvaardige Mammon."

Vrienden-maken.

Dat kun je, broeders en zusters, jongelui, alleen als het geld voor jou geen afgod is.

Vrienden-maken.

Dat kun je alleen als je voor de macht van het geld niet door de knieën gaat.

Wanneer namelijk géld voor u, voor jou en voor mij, belangrijker en waardevoller is dan God ... dan kun je er alleen maar on-recht mee doen.

Dan staat alles wat je met je geld doet in het teken van de fraude, van de diefstal, van de ontrouw.

Ook al doe je er zo op het oog niets verkeerd mee.

God verwacht van de kinderen van het licht dat zij - in een wereld die krom ligt en zich neerbuigt voor de macht van het geld - zich buigen voor God en hun naaste.

God verwacht van christenen dat niet de Mammon hen beheerst maar dat zij er vrienden mee maken.

*

In de tijd van Jezus was er een rabbijns spreekwoord dat zei: 'De rijken helpen de armen in déze wereld, maar de armen helpen de rijken in de kóemde wereld.'

Ik denk dat Jezus daarop doelt als Hij aan het eind van deze gelijkenis zegt: "Maakt u vrienden met behulp van de onrechtvaardige Mammon, opdat, wanneer deze u ontvalt, men u opneme in de eeuwige tenten."

Vrienden-maken.

Het gaat om heel speciale vrienden.

Vrienden die je een welkom in de eeuwige tenten bij God zullen bereiden.

Vrienden die straks getuigen zullen zijn bij God.

Want van hun getuigenis zal het straks afhangen of wij welkom zullen zijn in het huis van God de Vader.

In Mattheüs 25 noemt Jezus hen ... "broeders".

Zijn minste broeders.

Het zijn de hongerigen en de dorstigen.

Het zijn de vreemdelingen en zij die onderdak zoeken.

Het zijn de mensen die geen kleren kunnen kopen.

Het zijn de zieken en de gevangenen.

Van hun getuigenis - zegt Jezus - zal het straks afhangen of je welkom bent in het huis van God de Vader.

Onze deputaten Hulpverlening doen vandaag een extra hartelijk beroep op uw vriendschap.

Namens ons hebben zij de opdracht meegekregen om hulp te verlenen aan noodlijdende broeders en zusters, vrienden en vriendinnen, in alle delen van de wereld.

Van overal kijken hun ogen ons aan.

Ogen van armen en ellendigen, van hongerigen en dorstigen.

Van hun getuigenis zal afhangen of wij welkom zullen in het huis van de Vader.

Weet u, we zijn maar rentmeesters, economen.

Wanneer wij alleen maar naar onszelf willen toehalen, terwijl bijna driekwart van de wereld het minder heeft dan wij, zijn wij bezig de wet van God naar onze hand te zetten.

Net als die onrechtvaardige rentmeester uit de gelijkenis en de farizeeërs uit Jezus' dagen.

God wil dat wij Hem zullen dienen.

En dat doen we door met wat wij bezitten de mensen om ons heen te dienen.

Van prof. Thielicke is de uitspraak, dat ons giroboek misschien nog wel eens meer met de hemel en de hel te maken zou kunnen hebben dan ons psalmboek.

Geldliefde blokkert de liefde tot God en tot de naaste en zo de weg naar het eeuwige leven.

Wie zijn schat hier zoekt, verliest zijn schat in de hemel.

"Je kunt niet God dienen en de Mammon." Zo scherp ligt het.

Alleen wanneer je goede vrienden maakt met je geld, heb je straks toegang tot de eeuwige tenten.

Die vrienden zullen je straks opvangen, wanneer al het geld en het bezit je ontvalt bij de dood.

Op dat moment heb je niets meer.

Dan sta je berooid, met lege handen.

Dan heb je niet meer de beschikking over je portomonnee en over je creditcard om deuren voor je te openen.

Wanneer het geld hier je afgod, je vriend, je Mammon, is geweest ... blijven de eeuwige tenten voor je gesloten.

Dan is er straks niemand die de hand naar je uitsteekt en je binnenlaat.

*

Toen, broeders en zusters, jongelui, de Farizeeën Jezus deze dingen hoorden zeggen, hoonden ze Hem.

Lucas gebruikt een woord dat betekent: hoorbaar door je neus snuiven om je minachting en afkeuring te laten blijken.

Wat waren die Farizeeën geldzuchtig.

'Moet je Hem horen', zeiden ze.

'Wat een wereldvreemde.'

'Met wat Hij zegt, kun je in de praktijk toch niet werken?'

Ze deden schamper over Jezus' woorden, omdat ze aan hun geld vastzaten.

Ik kan mij, broeders en zusters, jongelui, voorstellen dat iemand zegt: Is dit nou het evangelie?

Moeten we nou eerst onze plaats in de hemel 'kopen' door middel van het geld dat we besteden aan hulpverlening en de liefdevolle dienst aan de naaste? ...

De hemel 'verdienen' dat doet Jezus voor ons.

Als wij zelf de hemel zouden moeten verdienen dan zouden we bij voorbaat al verloren zijn.

Maar Jacobus had het wel begrepen toen hij in zijn brief aan de jonge christen-gemeenten schreef:

'Geloof, zonder werken, is geen geloof.' 'Is dood geloof!'

Wie gelooft in God en in het volbrachte werk van de Here Jezus Christus, zal daarvoor zijn dankbaarheid tonen.

Als je van iemand houdt - van Jezus Christus bedoel ik - dan laat je dat ook in je dagelijks leven merken.

In je woorden, in je daden, en ook in je portomonnee.

Of om het anders te zeggen:

Wij zijn slechts rentmeesters.

En alles wat we gekregen hebben en nog zullen krijgen hebben we niet zelf verdiend, maar heeft Jezus Christus voor ons verdiend.

Wij kunnen slechts uit genade ontvangen in de weg van het geloof.

Onze visie op het offer van de Here Jezus Christus aan het kruis, geeft een totaal andere visie op ons bezit, op ons huis, op ons geld en op ons leven.

Als je weet wat het Jezus heeft gekost om je vrij te kopen uit de macht van de onrechtvaardige Mammon, zul je "met overleg" je vrienden weten te maken.

Wie met het - in Gods ogen - kleine geld zijn naaste niet eert, is het grote Koninkrijk van God niet waard.

Geld en goed zijn van God.

Wij zijn slechts rentmeesters.

Als wij niet trouw zijn in het beheer van Gods wereld, hoe zal God wereld dan ooit de onze kunnen worden?

"Geen slaaf kan twee heren dienen."

Meneer Econoom diende zijn baas en diende zichzelf.

Daarom was hij ook "onrechtvaardig".

Daarom kwam hij op straat te staan.

Je kunt niet God dienen en de geldgod.

Het is òf-òf.

Je geld òf je leven.

Amen.

Ds. .Jan K.C. Kronenberg, Leeuwarden 1 februari 1998 (hulpverleningszondag)

! Graag even een mailtje wanneer deze preek in een kerkdienst wordt gelezen. !